

Стала економіка

УДК 631.1*71*(477)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.15095492>

Сучасний стан та динаміка розвитку агробізнесу в Україні

Шевченко Олександр Вікторович

к.е.н., доцент, доцент кафедри геодезії та картографії, Національний університет біоресурсів і природокористування України, Україна, 03041, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 15, shevchenko_ov90@ukr.net,

<https://orcid.org/0000-0002-1485-5646>, ResearcherID:

<https://www.webofscience.com/wos/author/record/604248>, Scopus Author ID:

<https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57200730186>

Прийнято: 11.03.2025 | Опубліковано: 27.03.2025

***Анотація.** Стаття присвячена дослідженню сучасних тенденцій розвитку аграрного ринку України, підкреслюючи його визначну роль у національній економіці через аналіз частки аграрного сектора у генерації ВВП та динаміки цього показника. Проведений аналіз середньогалузових показників ефективності діяльності агробізнесу за період 2010–2021 рр. демонструє поступове зростання продуктивності сільського господарства, що підтверджується стабільною експортною спрямованістю: аграрний експорт щороку забезпечує близько 40 % усіх валютних надходжень до країни. Крім того, дослідження висвітлює значущий негативний вплив карантинних обмежень, спричинених пандемією COVID-19, а також аналізує вплив кліматичних змін та повномасштабних бойових дій на стійкість розвитку агробізнесу в Україні. Досліджується баланс між ключовими ринковими*

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

показниками – національним виробництвом, внутрішнім споживанням, експортом та імпортом аграрної продукції, що дозволяє підтвердити експортну орієнтацію українського агроринку і відсутність дефіциту агропродукції на внутрішньому ринку. Стаття також містить перелік найбільших аграрних підприємств України за розміром земельного банку. На підставі отриманих результатів зроблено висновок про високий рівень економічної ефективності землекористування у сільськогосподарських підприємствах країни.

Ключові слова: *агробізнес, сільське господарство, зміни клімату, бойові дії, сталий розвиток, сільськогосподарське землекористування, економічна ефективність.*

Current state and dynamics of agribusiness development in Ukraine

Shevchenko Oleksandr Viktorovich

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Geodesy and Cartography, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, 15 Heroiv Oborony Str., Kyiv, 03041, shevchenko_ov90@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0002-1485-5646>, ResearcherID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/604248>, Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57200730186>

Abstract. *The article is aimed at studying the current trends in the development of the agrarian market of Ukraine, emphasising its significant role in the national economy through the analysis of the share of the agricultural sector in GDP generation and the dynamics of this indicator. The analysis of industry-average agribusiness performance indicators for the period 2010-2021 demonstrates a gradual increase in agricultural productivity, which is confirmed by*

a stable export orientation: agricultural exports annually account for about 40% of all foreign exchange earnings in the country. In addition, the study highlights the significant negative impact of quarantine restrictions caused by the COVID-19 pandemic, and analyses the impact of climate change and full-scale military operations on the sustainability of agribusiness development in Ukraine. The balance between the key market indicators - national production, domestic consumption, exports and imports of agricultural products - is studied, which allows confirming the export orientation of the Ukrainian agricultural market and the absence of a shortage of agricultural products in the domestic market. The article also contains a list of the largest agricultural enterprises in Ukraine in terms of land bank size. On the basis of the obtained results, the author concludes that there is a high level of economic efficiency of land use in agricultural enterprises of the country.

Keywords: *agribusiness, agriculture, climate change, hostilities, sustainable development, agricultural land use, economic efficiency.*

Постановка проблеми. Останніми роками відбулися глобальні зміни, які суттєво впливають на економіку різних країн, включаючи нашу. Особливо великий вплив цих змін відчутний в аграрному секторі, який є одним з найбільш інтегрованих у світову економіку. Оскільки частка експорту сільськогосподарської продукції становить близько 40 % щорічно. Підвищення рівня конкуренції на міжнародних ринках та потреба в підвищенні ефективності агробізнесу призводять до двох основних тенденцій. З одного боку, спостерігається зростання концентрації підприємств в агросекторі, а з іншого – формування гнучкої їх спеціалізації, що дозволяє збільшити конкурентоспроможність. Ці два фактори наразі мають вирішальне значення для аграрного виробництва, особливо в умовах швидкого впровадження інновацій та необхідності адаптації до змін клімату, що

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

потребує значних фінансових вкладень. За таких умов фінансування стає важливим аспектом для успішного розвитку агробізнесу.

В умовах високотехнологічного виробництва та зростаючої конкуренції, будь-який виробник сільськогосподарської продукції орієнтований на досягнення максимального «виходу» продукції з 1 га землі. На відміну від інших засобів виробництва, які в процесі використання зношуються, зменшують свої корисні властивості, виходять із господарського обігу, природна продуктивність землі здатна збільшуватися при раціональному її використанні. У результаті цього земля є практично вічним засобом виробництва. Проте внаслідок неефективного використання одного з найцінніших природних ресурсів – землі, відбувається погіршення їх якісних властивостей, розвиток деградаційних процесів, що в підсумку може призвести до вилучення із сільськогосподарського обігу. Тому враховуючи наростаючі екологічні проблеми та посилення екологічної відповідальності перед нинішніми та майбутніми поколіннями, необхідно переорієнтувати структуру сільськогосподарського виробництва таким чином, щоб вона відповідала глобальним вимогам – стійкості до кліматичних змін та екологічній безпеці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі розвитку агробізнесу та підвищення ефективності використання земельних ресурсів в Україні присвячені дослідження Т. В. Курмана [12], В. І. Куценка [7], А.Г. Мартина [2, 5], Ю. І. Сологуба, О. В. Безпалого [1], Т. Зінчука, О. Ковальчука, В. Данкевич [8] та багатьох інших.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значну кількість досліджень, присвячених сільськогосподарському землекористуванню, як у практичному, так і в теоретичному плані, певні ключові питання залишаються невирішеними. Серед них – необхідність постійного моніторингу стану та ефективності

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

агросистем з урахуванням регіональних особливостей, що має вирішальне значення для розробки стратегій адаптації до сучасних викликів. У даній статті авторський внесок полягає в комплексному аналізі цих аспектів, що дозволяє не лише виявити існуючі прогалини, але й запропонувати нові методологічні підходи для їх подолання, спрямовані на підвищення стійкості та ефективності сільськогосподарського землекористування.

Метою статті є всебічний аналіз сучасного стану та динаміки розвитку агробізнесу в Україні, виявлення та оцінка ключових тенденцій його розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Україна є найбільшою державою Європи, земельний фонд якої складає 60,35 млн га, що становить 5,7 % території Європи. За рівнем забезпеченості сільськогосподарськими угіддями на одного жителя Україна посідає друге місце серед європейських держав, поступається лише Республіці Білорусь (0,96 га на одну особу) [1], а за рівнем забезпеченості орними землями випереджає всі країни Європи. Такі показники визначають Україну як одну з найбільш землезабезпечених країн світу.

Склад і структура земельних угідь, їх якість, ступінь освоєння та напрями господарського використання безпосередньо впливають на економічний потенціал. Так, за даними Держгеокадастру України, упродовж 2003-2016 рр. структура земельного фонду дещо змінилася. Зокрема, площа сільськогосподарських земель зменшилася на 331,3 тис. га, а відкритих земель – на 22,9 тис. га. Водночас на 219,6 тис. га збільшилися площі лісів та лісовкритих територій. Крім того, площ забудованих земель стало на 96,6 тис. га більше, а також збільшились площі відкритих заболочених земель і територій під водними об'єктами – на 35,1 і 2,9 тис. га відповідно.

Земельні площі, призначені для сільськогосподарського використання, охоплюють 2/3 території України. Загальна площа таких земель становить 42726,4 тис. га, що складає 70,8 % від загальної площі їх територій. Ця

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

статистика свідчить про високу ступінь освоєності цих земельних угідь. Найвищий рівень сільськогосподарської освоєності території в Кіровоградській області (84,6 %), а також у Запорізькій (84,5 %) та Миколаївській областях (83,6 %). При цьому, найнижчий рівень освоєння земель для сільськогосподарського використання зафіксовано в Закарпатській області (36,8 %), Івано-Франківській (46,3 %) та Рівненській областях (47,8 %) (рис. 1).

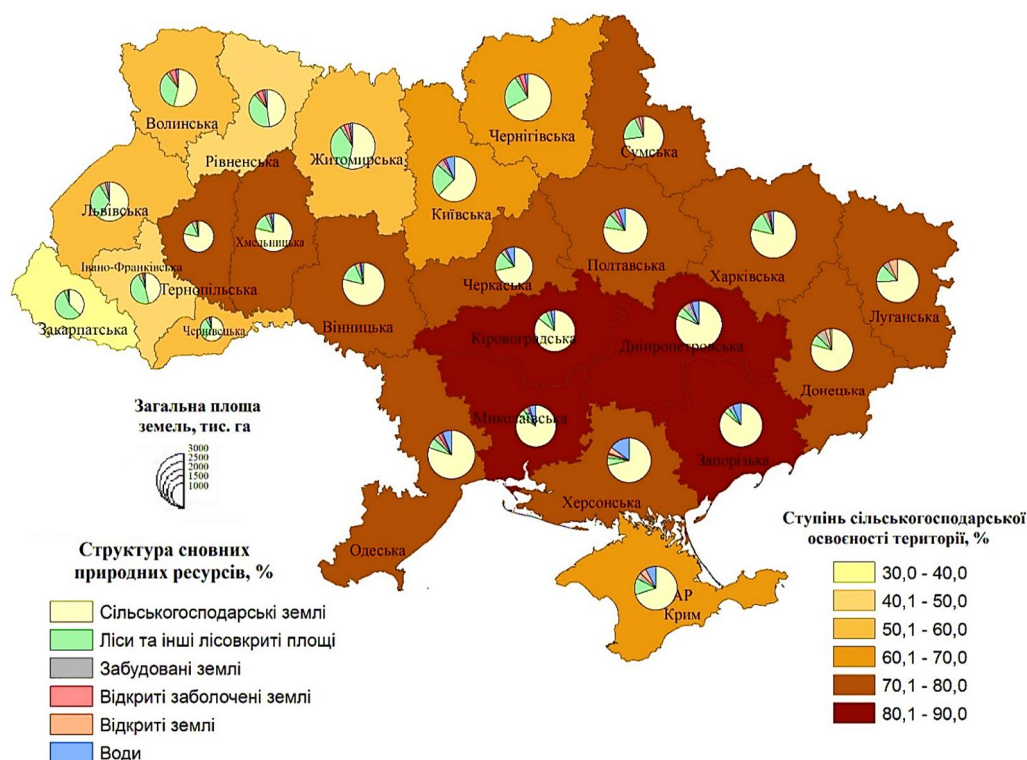

Рис. 1. Освоєння земель сільськогосподарського призначення в Україні [2]

Однією із основ стійкого розвитку сільського господарства є підвищення ефективності землекористування шляхом раціонального використання земельних ресурсів. Як відомо, земельні ресурси України є цінним активом, який сприяє розвитку агробізнесу та забезпеченню сталого економічного зростання. Адже, земля виступає в якості основного ресурсу для вирощування рослин та утримання тварин, забезпечуючи виробництво

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

сільськогосподарської продукції, продовольчу безпеку країни та її економічний розвиток. Тому оптимальне використання цих ресурсів є ключовим фактором для досягнення високої продуктивності, ефективності та конкурентоспроможності українського аграрного сектору.

Проте, нині в Україні неухильно посилюється проблематика збереження земельно-ресурсного потенціалу сільського господарства, спричинена масштабним порушенням земель, забрудненням та деградацією ґрунтів, втратою ґрунтової родючості. Більшість сільськогосподарських товаровиробників шляхом інтенсифікації сільського господарства прагнуть отримати максимум прибутку, при цьому нехтуючи раціональним використанням земель та їх охороною. Як наслідок, втрата продуктивності земель та виведення їх з сільськогосподарського обороту.

Протягом здійснення земельної реформи відбулися значущі перетворення як у структурі земельного резерву за різними категоріями земель, так і в зміні основних угідь, а також у зміні основних суб'єктів господарювання й власників земельних ділянок. Загалом, згідно з даних Держгеокадастру України, станом на 01.01.2017 в Україні було зареєстровано 25,3 млн землевласників та землекористувачів, серед яких фізичні та юридичні особи. Аналізуючи структуру земельного фонду в розрізі категорій власників землі та землекористувачів, варто зауважити, що найбільша частка земельного фонду України зосереджена у власності та користуванні громадян, та становить 34,4 % (з яких 20124,6 тис. га сільськогосподарських угідь, у тому числі 15846,5 тис. га ріллі). Найбільшими землевласниками та землекористувачами також є сільськогосподарські підприємства із часткою 28,2 %.

Протягом понад тридцяти років створення нової системи земельних відносин спричинило трансформацію просторового функціонування колишньої системи сільськогосподарського землекористування. Під час змін

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

в організаційно-правових формах господарювання відбулися перетворення масивів сільськогосподарських земель, зумовлюючи певною мірою їх надлишкову парцеляцію, що створило виклики для ефективного використання, збереження та відновлення цих земельних ресурсів. Разом з тим, розвиток різних форм власності та господарювання створюють передумови для ефективного виробництва аграрної продукції, підвищення конкурентоспроможності сільського господарства, а також розширення внутрішнього ринку та інших сфер.

В Україні сформувалася значна кількість суб'єктів сільськогосподарського землекористування у вигляді виробників сільськогосподарської продукції, які можна поділити на такі основні групи підприємств: сільськогосподарські підприємства (господарські товариства, приватні підприємства, виробничі кооперативи, державні підприємства аграрного профілю), фермерські господарства, а також домашні господарства населення, які зокрема забезпечують 44,9 % виробництва загального обсягу сільськогосподарської продукції [3].

Згідно з даними Державної служби статистики України станом на 01.01.2021, на території України 47,5 тис. сільськогосподарських підприємств різних організаційно-правових форм господарювання здійснювали виробництво аграрної продукції на площі майже 20,3 млн га сільськогосподарських угідь. Слід відмітити, що нині спостерігається понад 11,2 тис. сільськогосподарських підприємств, що складає 23,7 % від загальної кількості, які не мають сільськогосподарських угідь.

Аналізуючи структуру функціонуючих сільськогосподарських підприємств у різних організаційно-правових формах господарювання в Україні, важливо відзначити, що протягом 2012-2017 рр. загальна кількість аграрних підприємств зменшилася майже на 3,9 тис. Крім того, фермерські господарства складають найбільшу частку серед сільськогосподарських

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

підприємств, які становлять 74,9 %. Але при аналізі обсягів використовуваних ними сільськогосподарських угідь спостерігається відмінна ситуація. Наприклад, більша частина сільськогосподарських угідь (11,9 млн га) припадає на господарські товариства. При цьому у фермерських господарствах зосереджено 21,5 % угідь, у приватних підприємства – 15,5 %, а також кожне знаходиться відповідно у виробничих кооперативах – 2,6 %, державних підприємствах – 2,6 %, та решта в підприємствах інших організаційно-правових форм господарювання [4].

Загалом, станом на 01.01.2021, серед аграрних підприємств України, господарства із площею земель понад 10 000 га займають найбільшу частку сільськогосподарських угідь – 21,1 % (або майже 4,3 млн га), господарства з площею від 1000,01 до 2000,00 га охоплюють 17,1 % (або близько 3,5 млн га), а з площею від 2000,01 до 3000,00 га – 12,4 % (2,5 млн га). Варто зазначити, що перед початком проведення земельної реформи в Україні, головним чином, домінували колективні сільськогосподарські підприємства (КСП), які володіли земельними масивами площею близько 3,0-5,0 тис. га на кожне господарство [5]. Однак, в сучасний період більшість суб'єктів господарювання характеризуються або помітно меншими площами землекористування, або надмірно концентрованими землекористуваннями.

У результаті довготривалої дії заборони відчуження земель сільськогосподарського призначення значного поширення набули орендні відносин, що загалом створило на початку 2000-х сприятливі умови для виникнення в Україні специфічної форми агробізнесу – агрохолдингів, які є великими корпораціями, що об'єднують певну кількість сільськогосподарських підприємств (дочірніх компаній) під єдиним управлінням та керівництвом.

Сьогодні агрохолдинги стали важливими гравцями на ринку сільськогосподарства України, вносячи вагомий внесок у виробництво продуктів

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

харчування, забезпечуючи розвиток сільських територій та сприяючи економічному росту країни.

Традиційно агрохолдингом можна розуміти сукупність поєднаних компаній (корпоративних підприємств), що сукупно використовують понад 50 тис. га сільськогосподарських земель. На сьогодні в Україні функціонує понад 30 таких великомасштабних агропромислових формувань. Найбільшими агрохолдингами України є «Кернел», «UkrLandFarming», ВАТ «Миронівський хлібопродукт» (МХП), «Агропросперіс (NCH)», «Астарта-Київ» та інші (рис. 2).

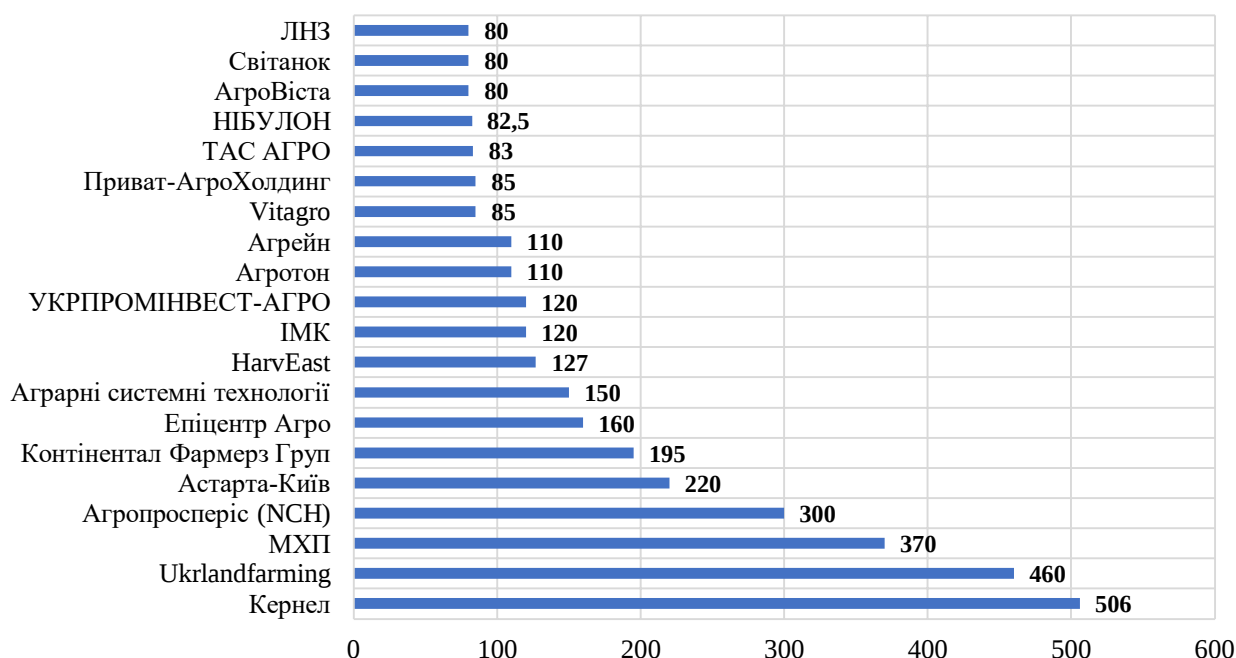

Рис. 2. Агрохолдинги України з найбільшим земельним банком станом на початок 2022 р., тис. га [6]

Загалом нині топ-117 агрохолдингів України (із земельним банком у понад 10 тис. га) обробляють 16 %, або 6,45 млн га сільськогосподарських угідь країни. Серед них 34 найбільших агрохолдингів контролюють близько 4,3 млн. га сільськогосподарських земель. До того ж, агрохолдинги «Кернел» та «UkrLandFarming» входять до двадцятки найбільших агропідприємств у

світі [6].

Основна перевага діяльності агрохолдингів в Україні полягає в тому, що завдяки великим земельним площам та консолідації земельних ресурсів, а також злагодженого функціонування вертикальної групи корпоративних сільськогосподарських підприємств, які взаємодіють між собою за певними правилами, створюються умови для досягнення більших результатів, порівняно з окремо діючими підприємствами. У результаті цього, агрохолдинги отримують вагомі вигоди, а саме: володіння великим земельним банком дозволяє забезпечувати більшу продуктивність виробництва та зниження витрат; можливість інвестувати в сучасні агротехнології, обладнання та інновації, що підвищують якість продукції та конкурентоспроможність на ринку; доступ до міжнародних ринків сприяє стабільному збуту продукції; забезпечення вертикальної інтеграції, охоплюючи всі етапи виробництва від вирощування сировини до її переробки та збуту; фінансова потужність дозволяє залучати великі інвестиції для розвитку сільського господарства та інфраструктури, такої як зерносховища, системи зрошення, технологічні центри тощо.

Разом з тим, при функціонуванні агрохолдингів існують певні недоліки. По-перше, переважна більшість з них характеризується спеціалізацією на конкретних культурах, а саме вирощуванням високорентабельних культур (таких як зернові, соняшник, соя тощо), здебільшого залишаючи тваринництво поза своєю увагою. Така моноспеціалізація надає можливість отримувати високі прибутки, хоча через відсутність дотримання ротації посівів відбувається виснаження ґрунтів та втрата їх родючості.

По-друге, утворення великих аграрних компаній може призвести до концентрації земельних ресурсів у руках обмеженої кількості власників. Це створює для них можливості для лобіювання управлінських рішень органів влади та місцевого самоврядування, щодо оподаткування тощо. Крім того,

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

наслідки такої концентрації можуть призводити до змін соціально-економічної структури сільських територій, а також впливати на зайнятість населення та спричиняти відтік молоді до міст.

По-третє, агрохолдинги не зацікавлені у здійсненні довгострокових інвестицій у землі сільськогосподарського призначення, адже головною метою їх діяльності є отримання прибутків. Внаслідок чого значна інтенсивність виробництва часто призводить до негативного впливу на довкілля (забруднення ґрунту, води, повітря тощо). По-четверте, такі підприємства є досить вразливими перед різними ризиками, такими як кліматичні умови, коливання цін на сировину, зміни в законодавстві тощо [7].

Разом з тим, агрохолдинги відіграють важливу роль у розвитку сільського господарства та економіки України, забезпечуючи зростання виробництва та зайнятість в аграрному секторі, що сприяє збільшенню валового внутрішнього продукту (ВВП) країни. Проте, важливо балансувати їх діяльність з урахуванням соціальних, екологічних та інших факторів для забезпечення сталого розвитку держави.

Останні два десятиліття аграрний сектор економіки України демонструє суттєві досягнення, такі як збільшення обсягів виробництва та експорту, висока прибутковість і рентабельність. Нині агробізнес є ключовим компонентом економіки країни. Однією з причин цього є його здатність створювати значну частку валового внутрішнього продукту [8].

Так, порівнюючи із 2010 роком валове виробництво аграрної продукції зросло майже в 7,4 рази. Станом на 2021 р. валове виробництво сільського, лісового та рибного господарства становить 593,4 млрд грн, що складає 10,9 % від валового внутрішнього продукту країни (рис. 3).

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

Рис. 3. Динаміка обсягів виробництва валової продукції сільського господарства в Україні [9]

Крім того, в Україні загальний обсяг експорту в період з 2010 по 2021 роки зріс на 24,5 %, разом з тим експорт аграрної та продовольчої продукції з України зріс майже на 64,3 %, досягнувши в 2021 р. абсолютного рекорду для України в розмірі 27,7 млрд дол. США. Частка агропродовольчого експорту в загальному обсязі експорту України, починаючи з 2010 р., складає понад 40 %. Такі тенденції у сфері експорту сільськогосподарської продукції та її частки в загальному експорті країни підтверджують те, що загалом сучасний стан національного аграрного ринку є експортоорієнтованим.

Таким чином, аналіз обсягів виробництва сільськогосподарської продукції за останні роки вказує на поступовий приріст. Наприклад, виробництво зернових та зернобобових культур зросло із 39,3 млн т у 2010 р. до 86,0 млн т у 2021 р. [10]. Україна продовжує активно експортувати сільськогосподарську продукцію на міжнародні ринки. Основними експортними товарами є зернові культури, соняшникова олія, м'ясо, а також зернові інгредієнти для кормів. Міжнародні ринки, зокрема такі як Європейський союз, країни Африки та Азії, є важливими партнерами для

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

українського агробізнесу.

Проте протягом останніх років агробізнес в Україні стикається з широким спектром внутрішніх та зовнішніх ризиків, які суттєво стримують його розвиток. З кінця 2019 р. з'явився значний негативний фактор, який вплинув на світову та, зокрема, українську економіку – це пандемія COVID-19 і пов'язані з нею карантинні обмеження. У результаті цього в 2020 р. відбулося більше ніж на 5,2 % скорочення світового ВВП, банкрутство великої кількості підприємств, поява глобальної рецесії, втрата численних робочих місць, проблеми в міжнародних торговельних відносинах, зменшення інвестицій та виникнення інших проблем [11].

Глобальна економічна криза, спричинена значними обмеженнями через карантин, відбилася також і в Україні. Очікувано, що пандемія COVID-19 та карантинні обмеження значно вплинули на розвиток агробізнесу в Україні.

Пандемія призвела до порушень у ланцюжках постачання, що вплинуло на транспортування та логістику сільськогосподарської продукції. Зміни в умовах постачання та обмеження на переміщення деяких товарів створили труднощі для доставки продукції на ринки. Багато країн ввели обмеження на імпорту сільськогосподарської продукції, що ускладнило експорт українських сільськогосподарських товарів. Також, спад попиту на деякі види продукції (культури для біопалива, певні види овочів та ягід тощо), призвів до зниження цін на світових ринках. Крім того, споживачі стали більше звертати увагу на продукти з високим рівнем безпеки та якості, що вимагає певні зміни у виробництві та маркетингу.

Проте ще більшої шкоди розвитку агробізнесу та економіці України загалом завдає безпрецедентна військова агресія РФ. Для України, яка на даний момент знаходиться в умовах воєнного стану, питання забезпечення продовольством та подолання негативних наслідків порушення сільськогосподарських процесів стають особливо важливими.

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

Бойові дії призводять до зменшення доступу до земельних ділянок, втрати житлового фонду та інфраструктури, а також зниження загальної безпеки для сільських жителів та працівників сільського господарства. Унаслідок російського вторгнення в Україну аграрії не можуть провести вчасно посівну кампанію, зібрати врожай та провести інші технологічні процеси аграрного виробництва. Крім того, бойові дії спричиняють ряд екологічних проблем, такі як мінування полів, забруднення ґрунту та водних ресурсів від вибухів боєприпасів (воронки, хімічне й фізичне забруднення тощо), що може вплинути на якість і безпеку продукції.

Знищення внаслідок артилерійських обстрілів сільськогосподарської техніки, зернохосвищ, зрошувальних систем, транспортної інфраструктури, тваринницьких ферм, загибель стад сільськогосподарських тварин, блокування портів – все це зменшує обсяг виробництва сільськогосподарської продукції, і як наслідок, створює неабиякі загрози у сфері забезпечення продовольчої безпеки [12].

Міжнародні експерти вказують на те, що російська агресія проти України вже значним чином вплинула на глобальний ринок продовольства. За даними Київської школи економіки [13], від поставок зерна з України залежать понад 400 млн людей у світі. Тому зменшення врожаїв та скорочення обсягів виробництва можуть призвести до збільшення вартості продуктів та погіршення доступу населення до продовольства. Так, за даними Bloomberg [14], рекордно високі світові ціни на сільськогосподарську та харчову продукцію можуть зрости ще на 22 % внаслідок війни РФ проти України. Унаслідок цього, за найгіршого сценарію протягом 2022-2023 рр. ще 13,1 млн людей у всьому світі можуть недоїдати.

Тому завершення військового конфлікту та відновлення стабільності на територіях, які постраждали від бойових дій, є ключовими для відновлення та розвитку сільського господарства в цих регіонах і країні в цілому. Оскільки

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

сільське господарство України є єдиним сектором національної економіки, який впливає на продовольчу безпеку країни та здатний забезпечувати необхідними продуктами харчування не лише населення нашої держави, але й інших імпортозалежних держав, зокрема країн Азії та Африки. Адже, за 2021 р. українські аграрії зібрали рекордні 106,6 млн т зернових, зернобобових та олійних культур [15]. Зростання виробництва зернових та олійних культур в Україні було обумовлене сприятливими погодними умовами, використанням нових сортів і гібридів культур, а також впровадженням сучасних технологій, включаючи сучасну техніку (трактори, комбайни, сівалки тощо).

Таким чином, ключовим фактором, який дозволив розвиватись в Україні агробізнесу, стало введення приватної власності на землю. Цей крок спростив доступ агробізнесу до земельних ресурсів та створив важливий стимул для інвестицій та розвитку аграрної галузі. Сприятлива внутрішня кон'юнктура ринку в 2000-х роках дійсно стала ключовим фактором, який дозволив розвиватись агробізнесу в Україні. Підвищення цін на продукти харчування на світових ринках створило можливість для українських агропідприємств отримувати більший дохід з вирощування та реалізації своєї продукції. Крім того, аграрний сектор України почав інтегруватися в глобальні ланцюжки постачання продовольства, що дозволило експортувати продукцію на міжнародні ринки. Це відкрило нові можливості для експорту українських сільськогосподарських товарів і збільшило зовнішній обсяг торгівлі.

Введення приватної власності на землю дало фермерам та іншим сільськогосподарським підприємствам правовий стимул для вкладення інвестицій у розвиток сільськогосподарського виробництва. До того ж, перехід до земельно-правових відносин та віддалення держави від регулювання доступу до землі дозволили бізнесу мати більше прав у регулюванні своїх ділових інтересів. Це створило більше гнучкості для підприємств в управлінні своїми земельними активами.

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

Усі ці фактори сприяли росту та розвитку агробізнесу в Україні, зробивши його більш конкурентоспроможним на світових ринках та створивши нові можливості для економічного зростання. Проте, важливо пам'ятати про необхідність ефективного регулювання та контролю за діяльністю аграрного сектору для забезпечення сталого розвитку та дотримання екологічних та соціальних стандартів.

Висновки. Виходячи із вищенаведеними даними варто зазначити, що умовах глобальних кліматичних змін українське сільське господарство почало демонструвати кращі результати своєї діяльності. Проте, це пояснюється не кліматичними змінами, а результатами проведеної земельної реформи, а також діяльністю агропідприємств, які стали більш ефективніше використовувати землі сільськогосподарського призначення, впроваджуючи сучасні технології.

Тому для розвитку агробізнесу в Україні на довгострокову перспективу необхідно інвестувати в кліматичну адаптацію та впроваджувати інноваційні практики такі як: впровадження систем зрошення; розробка нових сортів та гібридів рослин; впровадження нових технологій ведення сільського господарства; створення систем посухостійкого землеробства; проведення навчання фермерів щодо кліматичної адаптації й нових агротехнологій та інше.

Інвестиції в ці аспекти допоможуть українському агробізнесу не лише виживати в умовах зміни клімату, а й стати більш стійким, продуктивним і конкурентоспроможним на міжнародному рівні.

Список використаних джерел

1. Сологуб Ю. І., Безпала О. В. Порівняльно-географічний аналіз розвитку сільського господарства України та країн східної Європи. Ефективна економіка. 2019. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2019/51.pdf.
2. Краснолуцький О. В., Мартин А. Г., Шевченко О. В.

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

Землекористування корпоративних сільськогосподарських підприємств в Україні: ефективність, розвиток, регулювання: монографія. Київ: ФОП Ямчинський О.В., 2019. 307 с.

3. Види сільськогосподарських підприємств в Україні. Український клуб аграрного бізнесу (УКАБ). URL: http://ucab.ua/ua/doing_agribusiness/umovi_vedennya_agrobiznesu/vidi_silskogos_podarskikh_pidpriemstv_v_ukraini (дата звернення: 28.08.2023).

4. Фондові дані Державної служби статистики України: Статистичний збірник «Сільське господарство України» за 2010-2021 рік. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/07/Arch_sg_zb.htm (дата звернення: 05.09.2023).

5. Бавровська Н. М., Мартин А. Г. Еколого-економічне обґрунтування раціонального землекористування територіальних соціально-природних комплексів регіону: наук. моногр. Київ: Медінформ, 2012. 307 с.

6. Топ 100 латифундистів України. Latifundist. URL: <https://latifundist.com/rating/top100#.html> (дата звернення: 30.08.2023).

7. Куценко В. І. Агрохолдинги як форма організації господарської діяльності: «прогрес» чи «регрес». Агросвіт. 2014. № 16. С. 64-69.

8. Zinchuk T., Kutsmus N., Kovalchuk O., Dankevych V., Usiuk T. Institutional Transformation of Ukraine's Agricultural Sector. Review of economic perspectives. 2017. № 1. pp. 57-80.

9. Фондові дані Державної служби статистики України: Валовий внутрішній продукт за 2010-2021 рр. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2003/vvp/vvp_kv/vvp_kv_u/arh_vvp_kv.html (дата звернення: 05.09.2023).

10. Фондові дані Державної служби статистики України: Статистичний збірник «Рослинництво України» за 2010-2021 рік. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/07/Arch_rosl_zb.htm (дата

звернення: 05.09.2023).

11. The Global Economic Outlook During the COVID-19 Pandemic: A Changed World. WorldBank. URL: <https://www.worldbank.org/en/news/feature/2020/06/08/the-global-economic-outlook-during-the-covid-19-pandemic-a-changed-world> (дата звернення: 08.09.2023).

12. Курман Т. В. Агробізнес та продовольча безпека: проблеми правового забезпечення в умовах воєнного стану. Аналітично-порівняльне правознавство. 2022. № 3. С. 122-126. URL: <http://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2022/09/23.pdf>.

13. Військова агресія РФ. Дефіцит яких продуктів загрожує Україні та Європі? Радіо Свобода. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/novyny-pryazovya-viyna-ukrayina-vrozhay-holod/31757655.html> (дата звернення: 08.09.2023).

14. Record Food Prices Could Leap 22 % More on Ukraine War, UN Warns. Bloomberg. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2023-09-07/stock-market-today-dow-s-p-live-updates> (дата звернення: 08.09.2023).

15. Рекордний 2021 – більше 100 млн т врожаю. Можемо звикати до «сотки» чи це виняток? Latifundist. URL: <https://latifundist.com/spetsproekt/956-rekordnij-2021--bilshe-100-mln-t-vrozhayu-mozhemo-zvikati-do-sotki-chi-tse-vinyatok> (дата звернення: 08.08.2023).